



# KAKTUS

*og andre* **SUKKULENTER**

Nr. 3

Oktober 2024

Årgang 59



## Redaktion:

**Redaktør:** Gry Ellis Rasmussen, Højagerparken 89, 2., 2750 Ballerup, tlf. 2324 1340.  
E-mail: [grelmus@gmail.com](mailto:grelmus@gmail.com).

**Tryk:** LaserTryk.dk A/S P. O. Pedersens Vej 9, DK-8200 Århus N. Selskabets regnskabsår er fra 1. januar til 31. december.

“Kaktus og andre sukkulenter” udkommer 3 gange årligt i februar, juni og oktober måned, som medlemsblad for Nordisk Kaktus Selskab. Terminer for indlevering af artikler og annoncer; Termine für Anzeigen; Deadlines for advertising: 1. januar, 1. maj, 1. september. På Årsmødet 2018 blev det besluttet, at annoncer med relation til vor hobby fremover er gratis at bringe i bladet.

## Selskabets bestyrelse:

**Formand:** Finn Larsen, Køge, tlf: 2252 3208.

**Sekretær:** Thomas Daugaard.

**Kasserer:** Ari Freedman, Middelfart.  
Fælles e-mail til hele NKS bestyrelse:  
[nordiskkaktusselskab@gmail.com](mailto:nordiskkaktusselskab@gmail.com)

## Øvrige funktioner:

**Webmaster:** Finn Larsen,  
[nordiskkaktusselskab@gmail.com](mailto:nordiskkaktusselskab@gmail.com)

## Kredsformænd:

**Midtjyllandskredsen:** Bjarne Kjempff,  
[kjempff@post12.tele.dk](mailto:kjempff@post12.tele.dk)

**Sjællandskredsen:** Per Rønkel,  
[mastiff.sari@gmail.com](mailto:mastiff.sari@gmail.com)

## Nordisk kaktus Selskabs hjemmeside:

<http://www.nordiskkaktusselskab.dk>

## Omslagsbilleder:

Forsiden: Blomstrende *Pachypodium rosulatum* ssp. *gracilius* på en klippeside, Isalo plateauet, september 2023 .  
Foto: Gry Ellis Rasmussen.

## Årskontingent:

Digitalt medlem DKK 100,-.  
Traditionel incl. papirblad DKK 225,-.

## Indbetaling af kontingent:

### Danske medlemmer:

Regnr. 1551 Kontonr. 6578713 eller  
MobilePay på nr. 30135.

### Udenlandske medlemmer:

Swift: DABADKKK  
IBAN: DK4930000006578713  
eller PayPalkonto:  
[nordiskkaktusselskab@gmail.com](mailto:nordiskkaktusselskab@gmail.com)  
*OBS: Husk fulde navn ved indbetaling!*

### Æresmedlemmer:

Hans Keil & Peter Brandt Pedersen.

Alle henvendelser vedrørende medlemskab bedes rettet til bestyrelsen på:  
[nordiskkaktusselskab@gmail.com](mailto:nordiskkaktusselskab@gmail.com)  
About information and membership apply to the chairman at:  
[nordiskkaktusselskab@gmail.com](mailto:nordiskkaktusselskab@gmail.com)



*Puna* ssp.  
Foto: Mette Sørensen.

# INDHOLDSFORTEGNELSE

|                                                          |         |
|----------------------------------------------------------|---------|
| Formanden har ordet af Finn Larsen.....                  | Side 4  |
| Fede planter på Madagaskar - Del 3.....                  | Side 7  |
| Kaktushaver i Israel - En sommertur af Ari Freedman..... | Side 14 |
| Kært barn har mange navne af Jens Elgaard Madsen.....    | Side 20 |

## EN HILSEN FRA REDAKTØREN

*af Gry Ellis Rasmussen*



Så blev det igen tid til at Nordisk Kaktus Selskabs medlemsblad udkommer. Vi havde en lidt kold og våd forårssæson, men en dejlig varm periode og første sommerdag allerede i maj måned. Sommeren var lidt omskiftelig men nu kombinerer vi den med en utrolig varm sensommer her i september. I skrivende stund har vi lige haft en lang sensommer-varmebølge og temperaturer op til 28 grader. Om vejrguderne hørte min bøn i juni-udgaven, hvor jeg ønskede mig en lang og varm vækstsæson også i det meste af efteråret, ved jeg ikke. Men jeg fik mit ønske opfyldt med sensæson blomster-overraskelser.

Enkelte adenium planter har for første gang nogensinde sat blomsterknopper. Knopper i september! Jeg har da aldrig kendt mage men det glæder mig rigtigt meget. Jeg håber inderligt de når at blomstre så jeg kan få min nysgerrighed stillet og se om der er nogle sjove farvekombinationer eller ej. Selvom det har været en dejlig sensommer så betyder september alligevel at vi er på vej ind i efteråret om vi vil det eller ej. Og med efterårets kommen står vinteren også for døren. Der er mange ting der skal nås inden vinteren for alvor kommer. For mit eget vedkommende begynder jeg at checke vejrudsigten og overvejer hvornår de sarteste af de ikke-hårdføre planter skal bæres indenfor igen. For at forlænge min sæson på altanen bliver planterne på dårlige dage sat ind for natten, og ud i dagstimerne så de kan få de sidste solstråler med inden det bliver for koldt. Jeg håber på et mildt og lunt efterår og ligeså vinter! Imens vi forbereder os, kan vi forhåbentligt finde tid til at drømme os lidt væk fra den forestående vinter. I denne udgave af "Kaktus og andre sukkulenter" skal vi nemlig ud og rejse. Vi skal til Madagaskar med Finn og høre om sidste halvdel af hans rejse. Vi slutter fortællingen med historier og billeder fra den østlige del af øen. Derefter skal vi med Ari på en tur til Israel og høre om de fascinerende kaktus- og sukkulenthaver som er meget udbredte i landet. Sidst men ikke mindst skal vi høre en spændende fortælling om navngivning af kaktus og sukkulenter fra Jens, som også selv har været med til at beskrive nye kaktusarter.

- Gry

# FORMANDEN HAR ORDET

Tekst og fotos af Finn Larsen



På denne tid af året er det meget nærliggende at kigge bagud og evaluere året, som er ved at løbe ud. Klimamæssigt har vinter og forår været en fugtig sag. Mine vinterhårde kaktus har taget skade denne vinter, ikke pga.

kulde, men kun pga. al for megen vand fra oven. Selvom planterne er afdækkede i vinterhalvåret, har luften ofte været mættet med vanddamp og det har givet svampeskader på planterne. Sommeren har været en klassisk dansk sommer med al slags vejr, men åbenbart for få dage med sol, så blomstringen i drivhuset har ikke været optimal hos mig i år.



Figur 1. Der blev handlet godt ind på kaktusturen og indkøbene blev beundret.



Figur 2. Kaktusturens deltagere.

Kaktusturen blev gennemført, og vi kom af sted med 32 deltagere. Vi havde en rigtig hyggelig tur med gode oplevelser i gartnerierne. Om aftenen stod den på social hygge, men ellers tidligt i seng, da vi skulle tidligt op.



Figur 3. Et enormt udvalg af planter i alle størrelser.



Figur 4. Flere forskellige gartnerier blev besøgt og det store udvalg blev studeret.



Figur 5. Kaktus og sukkulenter overalt.

Årsmødet løb af stabelen på behørig vis på Dalum Landbrugsskole. Vi havde et pænt plantesalg, også med kundebesøg udefra. Referat fra generalforsamlingen kan bl.a. ses på hjemmesidens forum.



Figur 6. Plantesalg til NKS årsmøde.



Figur 7. Det er også tid til hygge mellem punkterne på tidsplanen for årsmødet.

Jeg tolker de ca. 40 bestillinger på frø som tegn på, at frølisten 2024 har været en succes. Jeg gentager gerne et lignende koncept i 2025, så jeg håber, at flere af jer har fulgt mine tidligere opfordringer og har produceret lidt frø til frølisten 2025.

Jeg har opfordret medlemmerne til at skrive artikler til bladet, idet bladet er en fælles opgave for os alle. Redaktøren gør det ikke alene. Jeg har også opfordret til at sende materiale til redaktøren frem for at lægge billeder op på Facebook, hvor de hurtigt forsvinder i mængden.

Vi har haft en stand ved Bangsbo Blomsterfestival ved Helle Knudsen og Margit Nielsen. Helle og Margit talte varmt for NKS, så måske det afstedkommer et par nye medlemmer?

Vi deltager ved Blomsterfestival i Tivoli den 7. og 8. september. Otte NKS'ere vil på skift være aktive i vores bod med plantesalg og god snak med potentielle nye medlemmer.

Pas på derude! En advarsel til alle medlemmer, men med særlig tanke til de nye medlemmer, som nemt kan komme galt af sted. Når du køber planter på nettet skal du være opmærksom på, at både CITES reglerne og bekendtgørelsen om euforiserende stoffer er gældende. Lad os tage CITES først:

CITES (Washingtonkonventionen) har udgivet tre lister og EU har i tråd med disse udarbejdet fire lister, som er gældende, hvis du køber eller sælger planter indenfor EU. Listerne beskriver, hvor udryddelsestruet en plante- eller dyreart er, og hvad graden af deres beskyttelse er. Listerne kaldes bilag A, B, C og D. Liste A udgør de stærkt truede arter. Liste A-B-C svarer i store træk til konventionens lister, der kaldes I-II-III. Køb og salg af vilde planter på liste A er forbudt. Kunstigt opformerede planter er undtaget, hvis det kan godtgøres, at planterne er kunstigt opformeret. Udover CITES skal man også være opmærksom på import af kaktus med mulige euforiserende stoffer. Vi har et nyere medlem i NKS, som for nogle måneder siden blev pålagt en bøde på kr. 2000,- for forsøg på indsmugling af ét kg euforiserende stoffer, som rettelig bestod i at indkøbe en håndfuld mindre *Echinopsis* (*Trichocereus*) planter – heriblandt *E. pachanoi* og *E. peruviana* på en hollandsk hjemmeside. Vores medlem blev således kendt skyldig i at have overtrådt loven om euforiserende stoffer og fik udover bøden også frataget sin våbentilladelse til blankvåben. Ifølge bekendtgørelsen om euforiserende stoffer og de tilhørende lister kan man læse følgende (liste B, #184): "Kaktus og frø af arterne *Echinopsis pachanoi* og *Echinopsis peruviana* eller andre, der indeholder stoffet meskalin (3,4,5-trimethoxyphenethylamin)".

Hvem de 'andre' er, er ikke nærmere specificeret, så det må være op til den enkelte at vurdere dette? *Lophophora* ssp. og *Ariocarpus* ssp. kan i min optik være mulige kandidater, men der er sikkert flere. Du kan se mere om alt dette på nettet. Listerne – både CITES lister og EU's lister kan downloades her:

<https://speciesplus.net>.

Er du i tvivl, så kontakt Miljøstyrelsens CITES-sektion på 72 54 24 23 (telefon tid kl. 9-12 mandag, onsdag og fredag) eller skriv til CITES-sektionen på [cites@mst.dk](mailto:cites@mst.dk) Bekendtgørelse om euforiserende stoffer: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2021/2446>.

Den mørke tid er snart over os, og planterne skal igen hvile for at kunne glæde os med blomster til næste år. Der er en del at gøre netop nu: afdækning af de vinterhårde i udendørs bed, planter skal sættes ind i drivhus eller stue, varmforsyningen i drivhuset skal efterses, men vanding skal i de fleste tilfælde ophøre for at undgå etioleret vækst. Planter med vækstperiode i den mørke tid skal måske have et tilskud af lys i de mørkeste måneder? God vind derude!

- Finn

## Fede planter!

Den ultimative bog om kaktus og sukkulenter.

Pris: DKK 240,- + porto.

Se mere info og bestil på:

[www.denfedebog.dk](http://www.denfedebog.dk)



### Bliv medlem af Dansk Orchide Klub



Medlemsbladet ORKIDEER udkommer 6 gange årligt. Find lokalklubbens hjemmeside for kommende arrangementer på [www.orkideer.dk](http://www.orkideer.dk). Deltag i et uforpligtende klubmøde i din lokale orkideklub.

E-mail: [aholmen@onedenmark.com](mailto:aholmen@onedenmark.com)



## Kaktusgartneriet

Kaktus og sukkulenter på adressen:

Vejlegårdsvej 99, 2625 Vallensbæk

Ved besøg: Ring på 20944946.

Eller e-mail: [kaktus@paradis.dk](mailto:kaktus@paradis.dk)

Hjemmeside:

[www.kaktusgartneriet.dk](http://www.kaktusgartneriet.dk)

Følg kaktusgartneriet på

instagram:

"Kaktusgartneriet".



# FEDE PLANTER PÅ MADAGASCAR

## — DEL 3

Tekst og fotos af Finn Larsen



På vej mod Ambalavao og Isalo nationalpark finder vi et par spændende steder med sukkulenter. Terrænet er velkendt med store bakker af eroderet sandsten. Stenene er tørre og forholdsvis nemme at forcere med

et par gode sko. Børnene som altid dukker op, når der sker noget, bevæger sig nemt over det hele på bare fødder – av! *Adenia olaboensis* er en af de første vi støder på med den typiske grønne adenia-stamme med fine nyreformede blade og modne frøkapsler.



Figur 1. *Adenia olaboensis*.



Figur 2. Geir Edland og *Pachypodium horombense*.

Herefter følger *Pachypodium horombense* med den klokkeformede blomst, store tæppeagtige grupper af *Euphorbia fianarantsoae* og *Euphorbia duranii*, *Pachypodium densiflorum* (som vi har set tidligere), og sidst, men ikke mindst *Euphorbia didiereoides* som her i naturen bliver til vildt store planter.



Figur 3. *Pachypodium horombense* med klokkeformet blomst.



Figur 4. *Pachypodium densiflorum*.

Vi ankommer til Isalo nationalparken mandag eftermiddag. Nationalparken er et velbesøgt sted på det sydvestlige Madagascar med en størrelse på 815 kvadratkilometer = 1½ x Bornholm, så vi får kun besøgt en lille del af parken. Området består af et eroderet bjerg af sandsten fra juratiden. Forrevne klipper, canyons og store plateauer kendetegner nationalparkens rå natur, som tilkendegiver at her må være noget spændende. Klimaet er varmt og tørt med en særlig fauna og flora. Terrænet i parken ligger mellem 500 og 1200 meter over havet med enkelte dybe canyons. Man går ikke bare ind i nationalparken gennem en låge, men vores vej går stejlt opad ad smalle stier, før vi når op på selve plateauet, hvor de spændende planter vokser. Vi skal selvfølgelig tilbagelægge et stykke vej heroppe, før de mest spændende planter dukker op. Den plante, der falder mest i øjnene er *Pachypodium rosulatum* ssp. *gracilius*. Her er mange af dem og alle med store dekorative knolde. Enkelte aloer finder vi også bl.a. *Aloe isaloensis*. Her er mange ting at opleve udover planterne. Vender du en sten får du øje på en skorpion, og er du hurtig kan du fange en kæmpegræshoppe. *Pachypodium rosulatum* ssp. *gracilius* er selvfølgelig et fantastisk syn. Hver plante er unik og ser ud på sin egen facon, så jeg tager rigtigt mange billeder netop her.



Figur 5. *Euphorbia fianarantsoae*.



Figur 6. *Euphorbia duranii*.



Figur 7. *Euphorbia didiereoides*.



Figur 8. *Euphorbia didiereoides* blomster.



Figur 9. Rå natur i Isalo nationalparken



Figur 10. *Pachypodium rosulatum* ssp. *gracilius*.



Figur 11. *Pachypodium rosulatum* ssp. *gracilius*.



Figur 12. *Pachypodium rosulatum* ssp. *gracilius*.



Figur 13. Yngre plante af *Pachypodium rosulatum* ssp. *gracilius*.



Figur 14. *Aloe isaloensis*.

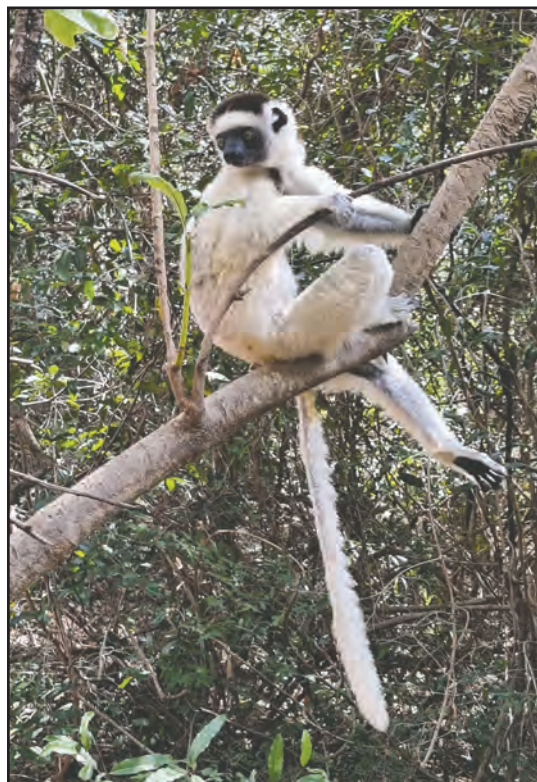


Figur 15. *Opisthacanthus madagascariensis*.



Figur 16. *Phymateus saxosus*.

Efter et par dage i Isalo går turen videre mod nordvest til en mindre nationalpark - Andringitra National Park. Jo længere vi kommer mod vest jo fugtigere bliver klimaet, så skovvækst er mulig her, hvilket også er nødvendigt for at huse både lemurer og kamæleoner. Parkbesøget her er udelukkende en zoo-tur, men det hører jo også med til et besøg på Madagascar at se lemurer og kamæleoner. Der findes mange arter af kamæleoner på Madagascar – fra de helt små stumphalekamæleoner til de noget større vortekamæleoner, som kan blive helt op til 60 cm fra halespids til næsetip. På Madagaskar bliver kamæleonen opfattet som en dæmon/gud, og det bringer stor ulykke, hvis man forstyrrer, spiser eller dræber den. Det har medført, at den for det meste bliver ladt i fred og med interesse bliver vist frem for turister. Kamæleonerne er dog truet på Madagascar pga. habitatødelæggelse. Der er kun 10% tilbage af den originale skov, men over halvdelen af alle kamæleonararter lever netop her.



Figur 17. Verreaux's sifaka.



Figur 18. O'Shaughnessy's kamæleon.

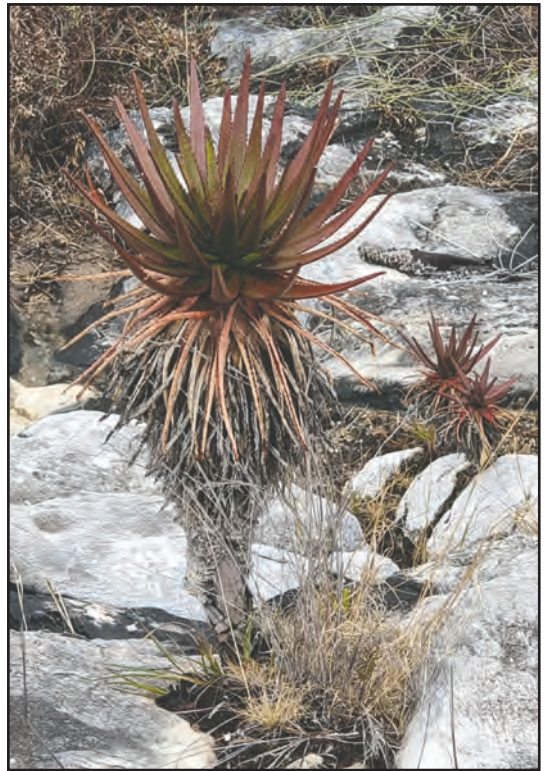


Figur 19. Løvfrø i Ranomafana.

Vi er nu nået frem til Ranomafana for at opleve den primære skov på Madagascar. Vi ser også her en del endemiske dyr i deres naturlige habitat. Vi kører igen længere mod nord, nærmere bestemt til et sted som hedder Itremo for at finde en særlig *Aloe*. Efter lang tids kørsel på knoldet jordvej når vi frem til Itremo og finder *Aloe cipolinicola* (*Aloe capitata* var. *cipolinicola*). Cipolint kalk er kalksten (calcit) omdannet ved metamorfe processer i jordens indre, hvorved tilstedeværende fossiler ødelægges. Marmor er f.eks. cipolin kalksten. Planten er af medium størrelse og har fine røde blade. Planterne vokser kun imellem kalkstenene og muligvis tvunget herud blandt disse sten, idet området uden større sten bliver brugt til landbrug bl.a. til eucalyptustræer, som senere laves til trækul.



Figur 20. *Aloe cipolinicola* habitat.



Figur 21. *Aloe cipolinicola*.



Figur 22. Ganske ung *Aloe cipolinicola*.

Vi returnerer ad samme jordvej tilbage til hovedvejen og kører nordpå gennem Ambo-sitra til Antsirabe hvor vi endnu engang skal opspore en spændende plante. Denne gang handler det om *Pachypodium brevicaule*. For at komme til lokaliteten er vi nødt til at parkere bilerne ved en cementfabrik, som ligger ud til hovedvejen og derefter spadserer nogle kilometer opad bjerget til vi når op til toppen. Heroppe er der kun klipper, tørt græs og *Pachypodium brevicaule*. Det må virkelig være et habitat med helt unikke og stabile forhold, som netop passer perfekt til vores *Pachypodium*. Planten er næsten umulig at dyrke på egen rod i skandinaviske samlinger, selvom man skulle synes, at når naturen kan, så kan jeg da også. Det tørre græs vidner om, at der på årsbasis faktisk kommer en del regn heroppe. Græsset vokser mellem stenene, men *P. brevicaule* vokser gerne direkte på stenene og undgår derved at få våde 'fødder' i længere tid ad gangen. Vi er lige i starten af vækstsæsonen og flere planter er begyndt at blomstre og har fået anlæg til blade. Her er mange gamle planter, men unge planter er heller ikke sjældne, hvilket er et tegn på en sund population, hvor mennesket eller gederne endnu ikke gør for stort indhug i bestanden.



Figur 23. *Pachypodium brevicaule*.



Figur 24. *P. brevicaule* med blomst.



Figur 25. *Pachypodium brevicaule* vokser fortrinsvis på de rå klipper.



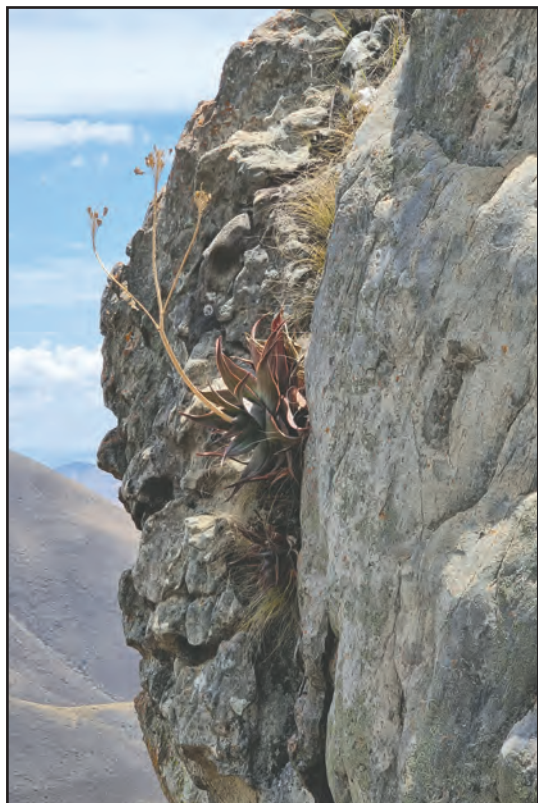
Figur 26. Ung *P. brevicaule* med blomst.

De sidste 179 km. til tilbage til Antananarivo er ingen sag på den asfalterede vej, men det skal jo ikke være kedeligt, så vi må ud af bilerne et par steder og ud på klatretur for at se lidt flere *Aloe* sp. og nyde de sidste oplevelser på Madagascar i denne omgang.

- Finn

### English summary:

On the way to Ambalavao and Isalo National Park, the group discovers several fascinating succulents. In Isalo National Park, they explore a small section of the vast park, known for its dramatic sandstone cliffs and unique plants like *Pachypodium rosulatum* ssp. *gracilius*. The journey then continues to Andringitra National Park, where they observe lemurs and various species of chameleons in forested areas. After a visit to the Ranomafana forest, they find the rare *Aloe cipolinicola* in Itremo. Finally, they track down *Pachypodium brevicaule* in Antsirabe before returning to Antananarivo.



Figur 27. *Aloe laeta*.



Figur 29. *Aloe manandonae*.



Figur 28. *Aloe madecassa*.



Figur 30. *Kalanchoe tomentosa*.

# KAKTUSHAVER I ISRAEL

## — EN SOMMERTUR

*Tekst og fotos af Ari Freedman*



I skrivende stund, grundet situationen i Israel, er det måske ikke så tiltrækkende at tage en rejse derhen, men jeg håber på at der snart vil være mere ro i området. Jeg var heldig at tage derhen i sommer 2023,

kun med min datter, så jeg har haft mulighed for at besøge nogle af kaktushaverne i Israel. Israel er et lille land, og det giver mulighed for at rejse rundt fra nord til syd på kun få timer. Landet har en del kaktusgartnerier, offentlige tilgængelige kaktushaver, private samlinger og aktive kaktus- og sukkulentforeninger.

På denne tur, har jeg besøgt 3 kaktushaver og en privatsamling. Min første tur var til Kibbutz Maagan-Michael og et besøg

hos Erik Davis. Kibbutzen ligger ca. 1 times kørsel fra Tel-Aviv mod nord. Erik har engang til kibbutzen etableret en flot have "Gan-Ha'shalom" (Fredshave), som man bare kan gå frit rundt i. Det er ikke så mange forskellige arter, og desværre mangler der en del navneskilte da Erik, som han fortalte mig, ikke går op i navnene. Men imponerende er det uden tvivl. Haven er ca. 5.000 kvm med flot udsigt til Karmelbjerget.

Jeg havde koordineret med Erik, for jeg ville også gerne se hans private samling, som er låst og ligger ved siden af haven. Erik immigrerede til Israel fra Sydafrika for over 50 år siden, og har i dag ca. 5000 kaktus. Nogle er under et slags drivhustag med skyggenet, mens en del andre kaktusser står frit udenfor i pletter. Jeg har samlet lidt frugter fra blandede planter og regner med at så dem her til foråret.



*Figur 1. Indgangen til "Gan-Ha'shalom" i Kibbutz Maagan-Michael.*



Figur 2. Imponerende samlinger af planter.



Figur 4. Sukkulenter og kaktus trives sammen.



Figur 3. Haven havde smukke bugtede stier.  
Nordisk Kaktus Selskab 59(3)



Figur 5. Store gamle smukke planter.



Figur 6. Haven fremstod utroligt malerisk.



Figur 7. Der var mange blomster at gå og nyde.



Figur 8. Og flere af planterne bar frugt.  
16



Figur 9. Det var let at bruge hele dagen her.



Figur 10. Store sunde klumper af planter.



Figur 11. Blomst og frugt i ferocactus.

Den næste dag kørte jeg til Yarkon Park i Tel-Aviv. Her koster det kun parkering til den store park, der byder på vandaktiviteter, sportsfaciliteter, botanisk have, og åbent areal på 3.5 km<sup>2</sup>. Min destination var den 13.000 kvm kaktus- og sukkulenthave. Haven har ca. 55.000 planter og omkring 4.000 forskellige arter. Ikke alle sammen kaktusser, men sådan er det. Det er en del *Opuntia*, store *Echinocactus* og *Echinocereus* mm.

Ud over planter er der alt for mange Alexanderparakitler (*Psittacula krameri*) i træerne rundt omkring. De flotte papegøjer er en invasiv art som har spredt sig over alt i Israel, og udkonkurrerer de lokale fugle.

Jeg har også mødt, måske lidt for tæt på til min smag, en del sjakaler, som selvom de skulle have været en natdyr, går rundt uforstyrret midt på dagen i parken. Mærkeligt nok har nogle af dem lagt deres ekskrementer lige på toppen af Echinocactuser. Måske mærker de deres territorium? Men kan ikke forstille mig at det er alt for behageligt med alle de pigge lige i bagdelen...



Figur 12. Nogle af Tel-Aviv parks planter.  
Nordisk Kaktus Selskab 59(3)



Figur 13. Blomstrende ferocactus.



Figur 14. Ferocactus med så mange blomster og frugter at man næsten ikke kan se planten.



Figur 15. Der var utroligt mange blomster.



Figur 16. Tel-Aviv kaktushave.



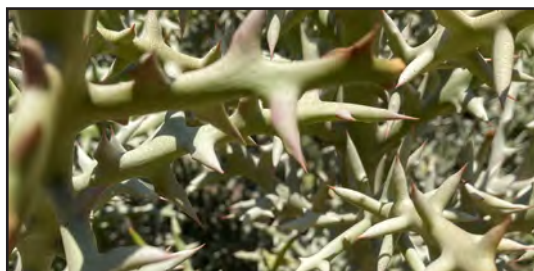
Figur 17. En af sjakalerne vandrer omkring.



Figur 18. Planterne storrives.



Figur 19. Kæmpe elefantfødder.



Figur 20. Smukt ser det ud, men ikke røre!



Figur 21. En glad kaktus blomstrer villigt.

Efter den varme tur i Tel-Aviv, kørte jeg til en lille kaktushave "Gan-Ha'kaktusim" i byen Holon. Haven var den første offentlige og gratis kaktushave i Israel. I '80 donerede nogle afdøde kaktussamlere deres planter til byen. Desværre, i løbet af årene, har den lille have tabt noget af den opmærksomhed, og nogle af de flotte store kaktusser er væk. Der er gratis indgang. Byen har dog ansat en vagt, så kaktusserne bliver i haven...

Som sagt er der en del andre haver og kombinationer af gartnerier og haver, og jeg har lovet at fortælle om mine tidligere kaktushave besøg i Israel... Men det må blive en anden gang.

- Ari



Figur 22. Gamle kolonier af planter.



Figur 23. Opuntia med frugter.



Figur 24. Kaktus så store som bygninger.



Figur 25. Euphorbia grandicornis.



Figur 26. Den smukke gamle have.

# KÆRT BARN HAR MANGE NAVNE

*Tekst og foto af Jens Elgaard Madsen*

I de senere numre af vores blad har Finn Larsen omtalt navngivning af kaktus og nogle af de kategorier, botanikere bruger til at klassificere planterne efter deres betydning og slægtskab. Som botaniker, der tidligere har arbejdet med klassifikation af kaktus, vil jeg gerne supplere med lidt viden omkring navngivning af vores kære planter. Jeg vil i den forbindelse omtale en ældre dansk bog, de færreste nok kender, men som indeholder beskrivelser af talrige nye kaktusarter!

Det er bøvlet at skulle lære de latinske kaktusnavne. Ikke desto mindre er det praktisk, at alle kaktus har et videnskabeligt navn, som skrives på latin. For brugen af et nutidigt skriftsprog som fx engelsk kunne føre til alskens misforståelser! Det er også hensigtsmæssigt, at planter optræder under det samme navn i alverdens botaniske haver, frølistes og gartnerier. Nuvel, en plante kan sagtens optræde under forskellige navne, såkaldte synonyme, eftersom der kan være faglig uenighed om det korrekte navn og dets berettigelse, fx om en ny kaktusart er tilstrækkelig forskellig fra noget der tidligere er beskrevet. To markante fagfolk, der har arbejdet med navngivning af kaktus, og som alle kaktusentusiaster støder på, er Curt Backeberg (1896-1966) og David Hunt (1938-2019).

Backeberg var en selvlært tysk hortonom og amatør botaniker. Han berejste flittigt Central- og Sydamerika og beskrev talrige nye kaktusarter. Han var forfatter på en lang række artikler og håndbøger om kaktus. Hans "Kaktusleksikon", som er blevet genoptrykt flere gange, endog efter hans død, var i flere årtier mange samleres foretrukne håndbog. Backeberg blev udsat for kritik i videnskabelige kredse af årsagen det vil være for omfattende at uddybe her. Jeg

kan dog henvise til Roy Mottram's beskrivelse af Backebergs arbejde og livshistorie<sup>1</sup>.

David Hunt var britisk botaniker ved Kew Botanical Garden. Jeg har haft fornøjelsen at samarbejde med David Hunt ved flere lejligheder, herunder i forbindelse med feltarbejde i Ecuador hvor vi gennem tre uger opsøgte kaktuslokaliteter på fastlandet og sidenhen på Galapagos Øerne. Hunt var drivkraften bag IOS (The International Organization for Succulent Plant Study), hvor verdens førende specialister samledes i en ambition om at skabe større stabilitet i sukkulenternes navngivning. Hunt var også den ledende editor på "The New Cactus Lexicon" og forfatter på talrige andre publikationer. Hunt var berygtet for sine utallige kombinationer, hvor han typisk overflyttede arter fra en mindre slægt til en større.



*Figur 1. David Hunt (tv) på besøg i Ecuador i 1989. Til højre ses Dieter Supthut, den daværende direktør i verdens måske største specialsamling af sukkulenter, Sukkulenten-Sammlung Zürich. De står ved Espostoa frutescens, som jeg i sin tid beskrev som en ny art. Artsnavnet betyder buskagtig.*

Backeberg og Hunt repræsenterede to yderligheder i den botaniske navngivning. Backeberg var en såkaldt "splitter", der fx anerkendte hele 233 kaktusslægter. Hunt var modsat en "lumper", som samlede kaktusarterne i omkring 130 større slægter. Ingen af de to synspunkter er dog nødvendigvis forkert. For selvom det er et krav, at alle arter i en slægt skal nedstamme fra samme urform er det i nogle tilfælde et individuelt skøn at afgrænse en slægts størrelse. Det er således muligt både at anerkende *Acanthocalycium* og *Echinopsis* som to selvstændige slægter og at samle dem i én fælles slægt under det ældste navn, *Echinopsis*.



Figur 2. Under vores ophold på Galapagos-øerne besøgte vi lokaliteter, som er forbeholdt forskere. *Brachycereus nesioticus* vokser direkte på den størknede lava. Første gang navnekombinationen blev publiceret (planten var oprindeligt beskrevet som *Cereus nesioticus*) var i den danske bog *Kaktus-ABC* fra 1935. I den væsentlige begrundelse for den nye kombination skriver forfatterne, at Britton & Rose, der havde oprettet slægten *Brachycereus* baseret på *Cereus thouarsii*, havde begået en forveksling, idet 'thouarsii' tilhører slægten *Jasminocereus*. Det er alt sammen korrekt, men kunne med fordel have været formidlet på et sprog flere behersker end dansk!

De seneste par årtier har genetisk forskning gjort det muligt at afgøre om to kaktusarter nedstammer fra samme urform eller fra forskellige urformer. Det lyder nok lidt nørdet, men har betydning for, hvordan en slægt kan afgrænses og hvilke arter, der kan indgå. En del slægter, som mange botanikere, herunder David Hunt, tidligere valgte at "lumpe" i større slægter (*Aylosteria*, *Borzicactus*, *Lobivia*, *Trichocereus*, m.fl.) anerkendes nu atter på basis af den nyeste genforskning. Det paradoksale er, at slægterne ikke nødvendigvis består af de samme arter som oprindeligt indgik, så det skaber forståeligt nok en del forvirring. Mon ikke de fleste samlere af kaktus er tilfredse, blot de har et navn, som kan findes på nettet eller i en håndbog. De mere inkarnerede samlere, der ønsker at benytte planteflavne baseret på den seneste forskning, kan opsøge en af flere online databaser. "Plants of the World Online"<sup>ii</sup> er et eksempel herpå. Den udgør ikke en facitliste, men en opdateret faglig vurdering af berettigelsen af navne. Denne database accepterer aktuelt 161 kaktusslægter og små 2000 arter af kaktus.

Det er ikke forbeholdt professionelle botanikere at finde nye kaktus i naturen og navngive dem. Enhver, der følger den internationale kode for botanisk navngivning<sup>iii</sup>, kan beskrive planter, der er nye for videnskaben. På en måde er det sympatisk, at det ikke er forbeholdt eksperter at beskrive nye planter men det har også en slagside. For selvom nogle af de ypperste eksperter indenfor flere grupper af kaktus er "selvlærte", så er der også en del amatør botanikere, der beskriver "nye" kaktus uden at besidde den nødvendige botaniske indsigt. Det er en af årsagerne til at der eksisterer omkring 21600 videnskabelige kaktusnavne, hvoraf langt hovedparten er synonymer. Rekorden for flest synonymer har *Rebutia canigueralii*, med hele 129 i følge Plants of the World Online.

Apropos navngivning vil jeg gerne kommentere på en morsom notits i vores blad "Kaktus og andre Sukkulenter" Årgang 58 nr. 3: side 4-6, 2023, hvor Finn Larsen undrede sig over, at en plante opkaldt efter den skotske botaniker, Wilson, ender på "ii" fremfor blot "i". Finn kendte ikke en latinkyndig og spurgte derfor ChatGPT til råds, dog uden nogen synderlig succes. Finn udbad sig gode råd.

Nu er jeg ikke nogen ørn til sprog, så jeg har kontaktet min kollega, Benjamin Ølgaard, der er botaniker og latinkyndig. Benjamin forklarer, at når et personnavn bruges til at navngive en plante skal navnet behandles som latin. Som et eksempel bruger han mit gode danske efternavn, Madsen, der på latin bliver til Madsenius, som i genitiv hedder Madsenii. Wilson hedder Wilsonius på latin, så Wilsons kaktus skal altså hedde *Cactus wilsonii*. Med mindre Wilson er en kvinde med efternavnet Wilson (Wilsonia på latin), for så skal Wilsons kaktus i stedet hedde *Cactus wilsoniae*. Det er faktisk tilladt i den botaniske navngivning at tilrette den slags sproglige fejl.

Min kollega er ikke synderligt fortrolig med kaktus, så han gik naturligt nok ud fra, at der måtte eksistere en slægt med navnet *Cactus*. Det gjorde der faktisk også, da den svenske naturvidenskabsmand, Carl von Linné, i 1753 opfandt det system, som danner basis for den moderne klassifikation af planter. Linné placerede alle de 22 på daværende tidspunkt kendte arter af kaktus i slægten *Cactus*. Én af arterne kaldte han *Cactus mammillaria*.

Sidenhen blev *Mammillaria* beskrevet som en selvstændig slægt, hvilket skabte en masse forvirring. Det blev derfor besluttet på en botanisk kongres i Wien i 1905 at erklære navnet *Cactus* ugyldigt og samtidig bevare navnet *Mammillaria*.



Figur 3. Denne plante, som Linné navngav *Cactus pereskia*, fik sidenhen navnet *Pereskia aculeata*. Datidens naturvidenskabsfolk var afsindigt dygtige. Ved at nærstudere blomst og torne kunne de konstatere, at der var tale om en kaktus! Her ses smukke gartnersort 'godseffiana'.

Og så er jeg fremme ved den bog, Kaktus-ABC fra 1935, som jeg finder det er relevant at omtale her. Bogen er skrevet i et samarbejde mellem føromtalt Curt Backeberg og Frederik Marcus Knuth (1904-1970). Knuth var godsejer på Knuthenborg og uddannet botaniker. Han havde en særlig interesse for kaktus og besad en omfattende kaktussamling. Samlingen indgik i den park, som blev etableret på godset allerede i 1860 med adgang for betalende gæster. Parken er i dag omdannet til den velkendte dyrepark, Knuthenborgs Safaripark. Knuth er desværre også kendt for sin lidet flatterende rolle i det danske nazistparti DNSAP og en efterfølgende fængselsdom efter befrielsen.



Figur 4. *Armatocereus matucanensis* er hverken smuk eller dyrkningsværdig. Men den er en af de mange nye arter, som Backeberg beskrev i *Kaktus-ABC*.

Mit godt-brugte eksemplar af *Kaktus ABC* (jf. foto) købte jeg under et tidligere årsmøde i NKS. Der findes imidlertid en fortrinlig, frit tilgængelig kopi af bogen på nettet<sup>iv</sup>, som absolut er værd at besøge! At et fransk bibliotek har brugt resurser på at digitalisere en dansk kaktusbog skyldes utvivlsomt, at bogen har videnskabelig interesse. Den indeholder nemlig de latinske diagnoser på 107 beskrivelser af nye kaktusnavne – slægter, arter og varianter!

Det fremgår af bogens indledning at forfatterne delte opgaven. Backeberg dækkede Sydamerika, mens Knuth tog sig af Nordamerika. Det ligger i kortene, at Knuth oversatte Backebergs tekst til dansk. Bogen har karakter af en flora og indeholder hovedparten af de på daværende tidspunkt kendte kaktus.

Der indgår nøgler, ligesom i en moderne feltflora, så de enkelte grupper af kaktus kan bestemmes på basis af deres karakterer, ligesom planterne ikke er placeret i alfabetisk rækkefølge, men efter deres systematiske placering i kaktusfamilien. Det er igen lidt nørdet, men afspejler, at Knuth var botaniker. De indledende afsnit i bogen er afgjort læseværdige for alle med passion for kaktus. For eksempel omtales det, hvor krævende det var at turnere rundt og grave kaktus op og fragte dem til Europa. Alt dette foregik jo i en tid, hvor alt transport var krævende og stort set ingen bekymrede sig om naturbevaring.

Bogen blev forsinket ved udgivelsen, hvilket havde en særlig årsag. Gennem hele sin karriere gjorde Curt Backeberg kun det absolut nødvendige for at opfylde reglerne i den internationale kode for navngivning af planter. Lige op til bogens udgivelse blev Backeberg dog opmærksom på, at der var sket en opstramning af reglerne, så hans mange beskrivelser af nye arter ville være ugyldige uden latinske diagnoser. Derfor blev der i hast udformet et 8 siders latinsk supplement, som blev indsat bagerst i bogen. Så selvom udgivelsesdagen (31. december 1935) står skrevet i bogen, blev trykningen forsinket og bogen udkom først d. 12. februar 1936. Det kan lyde som en banalitet, men har betydning for, hvornår et navn er gyldigt, og dermed har prioritet over senere navne. Jeg har tjekket alle bogens 107 "nye" kaktusnavne i *Plants of the World Online*. To slægter og 18 arter anerkendes i dag. Yderligere tre arter anerkendes, men var allerede publiceret i andre tidsskrifter af selvsamme Backeberg. Resten (84 navne) betragtes i dag som synonymer. Ud over de "nye" kaktusnavne indeholder bogen flere kombinationer, hvor arter typisk flyttes over i mindre slægter. Et navn, slægten *Cylindropuntia*, blev oprettet af Knuth. Det var ikke Knuth, der fandt på navnet, men han brugte det til at etablere sin nye slægt. Knuth havde muligvis

allerede oprettet slægten i en tidligere dansk bog, Nye Kaktusbog fra 1930. En bog jeg aldrig har set eller hørt om. Det er svært at forstå, at den oprindelige plan var, at de mange nye arter udelukkende skulle beskrives på et så afgrænset sprog som dansk. Siden 2012 er det heldigvis tilladt at bruge engelsk til beskrivelser, der knytter sig til de latinske navne. Det er også tilladt at publicere nye navne online i videnskabelige tidsskrifter.

- Jens

<sup>i</sup>Motttram, Roy: *Curt Backeberg: A history and evaluation of his work on cacti. The Cactician 6: 1-57 (2014).* (Artiklen er frit tilgængelig på nettet).

<sup>ii</sup><https://powo.science.kew.org>

<sup>iii</sup>[www.iapt-taxon.org/nomen/main.php](http://www.iapt-taxon.org/nomen/main.php)

<sup>iv</sup>[www.cactuspro.com/biblio\\_fichiers/pdf/Backeberg/Backeberg\\_KaktusABC.pdf](http://www.cactuspro.com/biblio_fichiers/pdf/Backeberg/Backeberg_KaktusABC.pdf)

## Slægter

*Acanthocalycium*

*Cylindropuntia*

## Arter

*Airampoa erectoclada*, *A. tilcarensis*

*Armatocereus matucanensis*

*Aylostera atrovirens*

*Cleistocactus buchtienii*

*Echinopsis breviflora*

*Frailea castanea*

*Gymnocalycium castellanosii*

*Leucostele werdermanniana*

*Loxanthocereus faustianus*, *L. jajoanus*

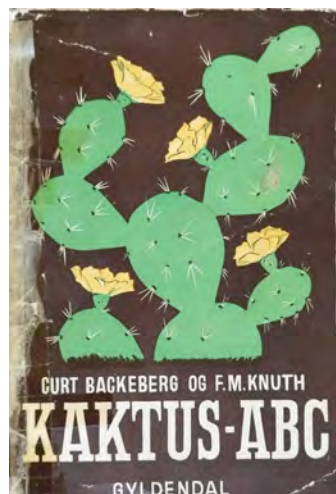
*Maihueniopsis minuta*

*Parodia mueller-melchersii*

*Rhipsalis cereoides*

*Soehrensia smrzhiana*, *S. volliana*

*Trichocereus uyupampensis*



Forsiden af Kaktus-ABC fra 1935, samt navnene på de to slægter og 18 arter af kaktus, der er beskrevet i bogen, og som i dag finder anerkendelse som "gode" slægter og arter i Plants of the World Online.



I min webshop har du mulighed for at købe sjældne kaktus og sukkulenter. Webshoppen har åbent fra forår til efterår. Mere præcise datoer finder du på min blog:

ellensplante  
verden.dk



## Pelargonier

### (en verden for sig)



er andet og mere end "bare" Dronning Ingrid. Prøv et gratis nummer af "Pelargonie Nyt" som udkommer 4 gange om året.

Henvendelse til kasseren  
Niels Ejner Carlsen på tlf. 61740093 eller  
mail: thors7@stofanet.dk  
Hjemmeside:  
[www.danskpelargonieselskab.dk](http://www.danskpelargonieselskab.dk)